

DISPUTATIO PHYSICA

DE CŒLO.

Ad mandatum Amplissimæ Facultatis Philosophicæ in inclyta
Christinæâ Acad. Fennorum,

P R E S I D E

Reverendo & Praclarissimo UIRO,

DN. M. ABRAHAMO Georgij
THAUVONIO, Phys. & Botan. Professore
Pub. Celeberrimo, *Præceptore & Fautore atatè honorando;*

*Pro Privilegijs Gradûs Philosophici Eruditorum
examine publico exhibitæ*

Martino Æschilli Miltopoco,

ibidem Alumno Regio.

Ad diem 27. Aprilis, Anni 1653. in Auditorio Majori.

Ovid. 1. Met.

*Pronaq̃, cum spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cælumq̃ tueri
Iussit;*

A B O Æ.

Excusa Typis Acad. apud Viduam Petri Wald. An. 1653.

Admodum Reverendo in Christo Patri ac Domino

DN. ÆSCHILLO PETRÆO,

**S. S. Theol. Doctori Celeberrimo, Dioecesis Aboënsis
Episcopo dignissimo, & Academia Aboënsis ProCancellario
Amplissimo, Mœcenati & studiorum suorum promotori
perpetuâ animi reverentiâ devenerando;**

hanc Disputatiunculam Physicam submisit dedico

& S. P. divinitus precor,

F*œnnia terrificis quondam demersa tenebris,
Dum subit & misera redeunt in pectora gentes,
Quam procul à sanctis errarint fontibus olim
Isrælis, lucos & numina vana secuta:
Ora madent lachrymis, miscetur fletibus horror.
Cum sacra divini memori primordia cultûs
Axe sub arcteo revirescant mente, & Eboræ
Solvimur in laudes: tandem gregis ipse misertus
Quod fuerit; latebris clausum deduxerit orci:
Lege sua, cœcum verborû refinxerit orbem.*

*Fœnnia Christicolum sedes quoq; tempore longo,
Te multum Reverende Pater, jam Præsule gestit.
Ordo Sacer veneratur, amatq; Ecclesia Christi
Arcteo subiecta polo, cui numine diuini
Voce potens, vitæq; præis, virtutis imago.*

*Salve igitur gregis ipse decus, ductorq; sacrati!
Vive diu cœtus Christi Venerande Sacerdos!*

reverenter.

Martinus Æ. Miltopœus.

Discursus Physici
De C E O L O,

T H E S I S . I.

DIversissimæ Philosophorum de Cœli naturâ
sententiæ, apprimè Philonis illud, *ὁ ὅσωνος ἀ-
κατάληπτον ἔχει τὴν φύσιν*, verum esse comprobant.
Operæ tamen pretium futurum, cœlestem pensiculatè
indagare naturam ostendit satis Anaxagoras, qui cœli se,
solisq; videndi gratiâ natum fuisse respondit. Quam
vis enim in cœli contemplatione vitæ nostræ meta non
figatur, hâc tamen tanquam tubâ clarissimâ ad cœli Re-
ctorem & Thaumaturgum colendum procul dubio ex-
citamur, secundum illud Psaltis, Cœli enarrant glori-
am Dei, & opus manuum ejus annunciat firmam-
mentum. *Nos igitur pro re nata, non injussu es-
orum quorum interest, rectam rationem & scripturæ
duclum ceu filum Ariadnes secuti, nonnihil eorum quæ
cœli naturam explanant, proferemus, in nominis Ety-
mon & appellationes imprimis inquirentes.*

II.

Latini circa Etymo'logiam cœli variant, alij enim à cœlando & inferiora occultando celum derivant; alij à cœlando, ut Isidorus orig: l. 2. c. 30. propter figuram cœlatis vasibus. Pleriq; cum Varr. de ling: lat. l. 4. vocem græcam, *κοίλον* esse existimant, h. e. concavum. Græcè

dicatur ὄρεος qv. ὄρεος h. e. perspicuus, vel quod sit supra ὄρεα h. e. montes. Arist. lib. de Mundo: ὄρεον ἰ-
 τὺ μὲν καὶ ἄλλοι ἀπὸ τοῦ ὄρεον εἶναι τῶν ἄνω. Alij ele-
 ganter ab Hebraico OR, h. e. lumen deducunt. He-
 braam appellationē *Schamaim* componi volunt à *Scham*
 ibi, & *maim*, aquæ, qv. ex aquis cœlum. Quidam à
Schaah, stupere, & *Maim*, quod stupendo modo aquæ ibi
 hæreant. Nonnulli Hebræorum dicunt *Schamaim*
 lingua Israëlita idem significare quod altum, supra.
 Svecicè & Germanicè *Himmel* dicitur, de cujus origine
 etiam variant: cæteris missis, nonnulli deducunt, ab *Ha-*
mam, consternavit & *El*, DEus, qv. Dei terrorem dicas,
 quo facit illud 2. Sam: 22. v. 14. tonat è cœlis JEHOVA.
 Vel, ni fallimur, dicitur à similitudine *ωρεωρεω*
 τῷ, cujusdam, quò alludit Psalm: 104. v. 2, Extendens
 cœlos tanquam aulaeum. Fennicè *Taimos* vocatur,
 quod forte primitivum est.

III.

Sumitur autem cœlum 1. pro Aëre, unde volucres
 & nubes cœli dicuntur. 2. Pro climate cœli, ut Poëta:

Cœlum non animum mutant qui trans mare currunt.

3. Pro cœlesti statu, & pro cœlo credentibus præpara-
 to, de quo Paulus 1. Cor. 2. v. 9. 4. Pro majestate Dei,
 quæ 1. Timoth: 6. v. 16. *ὁὗς ἀπὸ γενέσεως* nuncupatur.
 5. Pro toto expanso à terra usq; ad extremum cœlum,
 teste Luthero. 6. Strictè & propriè ut hoc in loco pro
 cœlo sidereo, de quo loquitur divina oraculum ad Ab-
 raham, intueri nunc cœlum versus, Gen: 15. 5.

IV.

De cœlo *συνεχόμενος* dicuntur, *rakia*, h. e. expan-
 sum, lxx. interpretibus *ῥεπέσγ* h. e. firmamentum non
 ad ma-

ad materiã respiciendo, sed ad verbum, quod etiam mol-
lissimam rem naturã, facit firmissimam. Lutherus in
Genes: cap. 1. Talmudici tradunt septem cœli nomina,
de quibus vide Lex. Buxt. Vocatur *ὁ οὐρανός* qv. *ὁ οὐ-
ρανός*, quod cœlo propriè non competit. Veteres
cœlum æthera vocarunt, ab *ἄιθερ*, hoc eo, quod astrorum
in cœlo hærentium est. &c.

V.

Sequitur Definitio realis: Cœlum est
corpus naturale simplex, sub-
tilissimum, commune astrorũ
currentium receptaculum.

VI.

Genus est corpus naturale simplex, quod etiam
Arist. lib. 1. de cœlo testatur. Simplex dicitur non
quod materiã & formã careat, sed quia ab elementis, ut
corpora mista, non sit conflatum. *Differentia*, ob for-
mã latentiam, quæ communis intellectus nostri hebetu-
do est, desumitur ab affectionibus, & qualitatibus insi-
gnioribus. Et hæc corpus naturale ad certam speciem
restringunt.

VII.

Nunc causas cœli externas & internas alius expen-
demus.

VIII.

Cœlum per creationem immediatè à Deo produ-
ctum esse, sacræ literæ non uno in loco commemorant,
& Christiani in Symbolo Apostolico consentiunt. Gen:
1. v. 1. Exod: 20, v. 41. Psalm: 102. v. 26. opera manu-

um tuarum sunt coeli. Psalm: 136. v. 6. Deus fecit coelos intelligentiā. Esa: 44. v. 19. Ego Jēhova facio omnia, extendo coelos solus.

I X.

Finis coeli, ut universi totius, principalis est Dei gloria, ut Psalm: 19. v. 1. Psalm: 148. v. 8. Amplissimam enim divinæ gloriæ materiam suppeditat & Majestatis ipsius præco est, quod innuit David Psalm. 8. v. 4. Cum respicio coelos tuos & opus digitorum tuorum. *Subordinatus* est, universum perficere & astris subijci.

X.

De Materia rudis coeli constituendi valet illud Poëta:

Materiam noli querere, nulla fuit.

Gravissimorum Theologorum ac Philosophorum constans est sententia, primo die creationis rudem illam molem coeli & terræ cum luce primigeniā circa abyssum mobili creatam esse ex nulla præexistente materiā, ex qua demum die secundo coelum hoc pulcherrimum à Deo sit extensum. Ut Luth, expressis verbis in Gen: 1. v. 1. dicit: Cœsum & terram vocat, non qualia nunc sunt, sed rudia adhuc & informia corpora. Et paulo post: hoc secundi diei opus est, quomodo ex ista rudi nebula, quam coelum appellavit, produxerit coelum formosum & elegans, quale nunc est si stellas & lumina majora adimās. Et iterum: hæc admirabilis istius crassæ nebulae extensio, firmamentum à Mose appellatur, in quo sol cum reliquis Planetis suum motum habet circa terram, in illa subtilissima materia. Hinc etiam *Schamaim* Luthero significata aqueum. Plura videsis in Comm. ejus in Gen: cap. 1. v. 1. & 2. Huc applicant nonnulli illud. 2. Epist: Pet. 3. v. 5.

modata. 2. Quia universi partes cæteræ ad rotunditatem vergunt. 3. Eccl: 24. v. 5. dicitur, rotunditatem cœli circuiui sola. Prov: 8, 27. Psal: 77. v. 19. 7. Nec possumus cœlo occultam influentiam, quæ concursus quidam virtualis est, adimere. Sed manum de tabulâ.

Porismata.

I.

Cœlum non est animatum, siue cœli forma non est anima. Et veteribus Philosophis multi, ut Avicenna, Plato, &c. putarunt cœlo inesse animam, referentibus Conimbr. l. 2. de cœlo, c. 1. q. v. qui ibidem contra illos rectè disputant. Ut & Scalig. Exercit. 61. Sennert. l. 2. Phys: c. 2. D. Iacob. Mart. quorum sententiam & nos probamus. Nullæ enim operationes ab anima provenientes in cœlo sunt, neq; organa anima debita, &c.

2. Orbis reales in cœlo nulli sunt, quod etiam Lutherus Comm: in Genes: testatur & excusat ingeniosos Mathematicos, qui illos docendi causâ confinxerunt. Physico verò pro figmento non injuriâ & sunt & habentur.

3. Cælum est in loco.

4. Cælum non habet colorem.

5. Cælum non est æternum.

6. Cælum non est solidum.

7. Cælum non movetur.

8. Cælum non est animatum.

9. Cælum non habet formam assistentem.

10. Cælum est numero unum.

11. Cælum Empyræum est figmentum Scholasticum & Calvinisticum.

